

სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიის პერიოდიზაცია ქართულ საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში

მერაბ კალანდაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
merab.kalandadze@tsu.ge

წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს ერთი კონკრეტული საკითხის გაშუქებას: სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიის პერიოდიზაცია. ამ რთული პრობლემის შესახებ სიტყვის თქმას ძირითადად ის გარემოება გვაბეძინებს, რომ მასზე ქართულ ენაზე დღემდე არაფერი დაწერილა. ვიმედოვნებთ, რომ ის დაეხმარება სტუდენტებს ამ თემაზე საერთო წარმოდგენის ჩამოყალიბებაში. ჩვენ შეძლებისდაგვარად შევეცდებით კორექტივები შევიტანოთ სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიის მარქსისტულ პერიოდიზაციაში.

აქვე უნდა შევეხოთ კიდევ ერთ ფაქტს: ეს ფინეთის ისტორიის პერიოდიზაციაა, ის შედარებით განცალკევებით დგას, რაც, ცხადია, შემთხვევითი არაა და მნიშვნელოვანწილად ასოცირდება ფინეთის ისტორიული განვითარების სპეციფიკურობასთან. საქმე ისაა, რომ ფინეთი, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო, დიდი ხნის განმავლობაში არ არსებობდა (ტაბალუა 1975).

ტრადიციულად, ძველი ისტორიის შესწავლის დროს მთავარ პრობლემას წყაროების სიმწირე წარმოადგენს. ფრანგი ისტორიკოსები შარლ ლანგლუა და შარლ სენიობოსი თავის საინტერესო წიგნში: *ისტორიული მეცნიერების შესავალი*, რომელიც წარმოადგენს „პოზიტივიზმის ბიბლიას“ გულისტკივილით აღნიშნავენ, თუ

როგორ მამაცურად ებრძოდნენ ძველი ისტორიკოსები, მაგრამ ამოდ, იმ სიძნელეებს, რომლებიც სრულებითაც არ წამოიჭრებოდნენ, მათ უფრო ვრცელი ისტორიული მასალა, რომ ჰქონოდათ ხელთ, თვით შესანიშნავი შორსმჭვრეტელობაც კი ვერ ცვლის ნივთიერ საბუთთა ნაკლებობას (ლანგლუა, სენიობოსი 1899: 14.)

ამ თვალსაზრისით, გამონაკლისს არ წარმოადგენს სკანდინავიის ქვეყნების უძველესი და ძველი ისტორიაც.

ჩვენთვის საინტერესო თემაზე მასალების მოძიება შესაძლებელია რომაელი და ბერძენი ისტორიკოსებისა და გეოგრაფოსების ნაწერებში. ამ კუთხით ყურადღებას იპყრობს ტაციტუსის, პლინიუს უფროსის, პტოლემეაიოსის, იორდანეს, პროკოპი კესარიელის თხზულებები. ითვლება, რომ სახელწოდება სკანდინავია/სკანდია, პირველად გამოიყენა რომაელმა გეოგრაფოსმა პლინიუს უფროსმა. ეს რეგიონი გახლავთ დატანილი პტოლემეაიოსის რუკაზეც, მაგრამ მას ის წარმოდგენილი ჰქონდა არა როგორც ნახევარკუნძული, არამედ როგორც კუნძული. ანტიკური პერიოდის ავტორები იცნობდნენ სამხრეთ-აღმოსავლეთ სკანდინავიელებს, ხოლო სხვა ტერიტორიები, კერძოდ, ნორვეგია, მათი თვალთახედვის არეალში ვერ ხვდებოდა.

დავინწყოთ წინარე ისტორიული ხანით, პრეისტორიით, რომელსაც საბჭოთა ისტორიოგრაფია პირველყოფილ საზოგადოებას უწოდებდა.

სკანდინავიის ქვეყნების ტერიტორიაზე ადამიანის ნაკვალევი მჭიდროდ უკავშირდება ყინულის საფარის დნობას, რომელსაც მეცნიერების აზრით, ადგილი ჰქონდა დაახლო-

ებით თერთმეტი ათასი წლის წინათ. ახალი წელთაღრიცხვის I-II ათასწლეულის მიჯნაზე სრულდება სკანდინავიის ქვეყნების წინარე ისტორიული ხანა (კლარკი 1953).

სპეციფიკური ბუნებრივი გარემოს გამო სკანდინავიის ქვეყნების განვითარება ძველ პერიოდში შედარებით ნელი ტემპით მიმდინარეობდა. სწორედ ამ ფაქტორებმა განაპირობეს ისიც, რომ აქ რომანიზაციის კვალი ძალზე სუსტი, მკრთალია. გაცილებით უფრო მკაფიოა გერმანული გავლენები.

როგორც მივუთითეთ, ეს იმით აიხსნება, რომ წინარე ისტორიული ხანა ძალიან დიდხანს გაგრძელდა, ხოლო შუა საუკუნეები დაიწყო გაცილებით უფრო გვიან. სკანდინავიის ქვეყნების შუა საუკუნეები, ისტორიკოსების აზრით, დაიწყო IX საუკუნეში, ხოლო მისი დასასრული, XVI საუკუნის დასაწყისში ახალი იდეების გავრცელებას, რეფორმაციას, უკავშირდება. აღსანიშნავია, რომ ამ საკითხთან მიმართებაში, გასაბჭოებამდელ ქართულ ისტორიოგრაფიაში სწორედ ეს უკანასკნელი მოსაზრება იქნა გაზიარებული: სკანდინავიის ქვეყნების შუა საუკუნეების და ახალი ისტორიის მიჯნად XVI საუკუნის დასაწყისი, ახალი იდეების გავრცელება, რეფორმაცია, მიიჩნეოდა, ხოლო საწყის პერიოდად კი IX საუკუნე, კერძოდ, ვიკინგთა ლაშქრობები (უზნაძე, გველესიანი 1919).

ზემოთ ხსენებული დათარიღების საფუძველად მიიჩნევა ორი ფაქტორი: სახელმწიფოს წარმოქმნა და ვიკინგების ლაშქრობები (კანი 1980).

სკანდინავიის ქვეყნების შუა საუკუნეების ისტორია სამ პერიოდად იყოფა. ფაქტობრივად, ეს გახლავთ ამ რეგიონის ქვეყნების შუა საუკუნეების ისტორიის შიდა პერიოდიზაცია. ამ კუთხით საკითხის გაშუქება, ალბათ, ინტერესს მოკლებული არ უნდა იყოს. ის ითვალისწინებს ამ საკითხისადმი მარქსისტულ-ლენინური მიდგომის გადასინჯვას. სკანდინავიის ქვეყნების შუა საუკუნეების ისტორიის მარქსისტული პერიოდიზაცია დღეს მოძველებულია. საბჭოთა ისტორიოგრაფია პერიოდიზაციის საკითხებს უკავშირებდა ადრეკლასობრივი საზოგადოების წარმოშობას. ეს იყო პრობლემისადმი ცალმხრივი მიდგომა.

ყურადღებას გავამახვილებთ ორ გარემოებაზე, რომელიც ამ მოსაზრების მთავარ პრობლემად მიგვაჩნია. დავიწყეთ იმით, რომ გარკვეული კორექტივების შეტანას და დაზუსტებას საჭიროებს სკანდინავიის ქვეყნებში განვითარებული შუა საუკუნეების ისტორიის ქრონოლოგიური ჩარჩო. საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში მიღებული დათარიღება, რომელიც სკანდინავიაში შუა საუკუნეების დასრულების ზედა თარიღად XV საუკუნის მიწურულს გულისხმობდა, არ არის მართებული. რეალურად, ეს გახლავთ ორი სრულიად განსხვავებული ეპოქა. განვითარებული შუა საუკუნეები (XII-XIII სს) და გვიანი შუა საუკუნეები (XIV-XV სს).

რაც შეეხება მეორე გარემოებას. სანამ ჩვენ მოსაზრებას წარმოვადგენდეთ, საჭიროდ მიგვაჩნია აღვნიშნოთ, რომ ისტორიის პერიოდიზაციის საკითხებთან მიმართებაში ევროპულ და საბჭოთა ისტორიოგრაფიას შორის ყველაზე უფრო თვალსაჩინო სხვაობა გვიანი შუა საუკუნეების დათარიღებასთან დაკავშირებით არსებობს. საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში, უმთავრესად, სტალინის გავლენით, მიიჩნეოდა, რომ გვიანი შუა საუკუნეები მთავრდებოდა XVIII საუკუნის მიწურულს საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დაწყებით (უდალცოვა და სხვები 1949), რაც პრინციპულად არასწორად მიგვაჩნია. სტალინის გარდაცვალების შემდეგ ამ შეხედულებამ მცირე სახეცვლილება განიცადა. კერძოდ, ამჯერად ამ ორ ეპოქას შორის ზღვარი XVII საუკუნის შუა ხანების ინგლისის რევოლუციაზე გაიდა. შეუსაბამობა ნაწილობრივ იქნა გასწორებული გ. ტივაძისა და გ. ჩხარტიშვილის ნაშრომებში (ჩხარტიშვილი 1963), (ტივაძე 1970).¹

როგორც აღვნიშნეთ, ისტორიკოსები ე. წ. „ვიკინგების ხანას“ (IX-XI სს) მოიაზრებდნენ, შუა საუკუნეების სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიის პირველ პერიოდად ანუ ადრეული შუა საუკუნეების ისტორიად. ვიკინგთა ლაშქრობა არ ატარებდა ლოკალურ ხასიათს, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ მან დიდი გავლენა იქონია არა მარტო მეზობელ სახელმწიფოებზე, მაგალითად, რუსეთზე, ასევე მათ დიდი კვალი დატოვეს დასავლეთ ევროპის

ისტორიაში. შეაღწიეს ინგლისში, საფრანგეთში, სადაც 911 წელს დააარსეს ნორმანდიის საჰერცოგო, რომლის ჰერცოგმა 1066 წელს დაიპყრო ინგლისი და ისტორიაში შევიდა უილიამ დამპყრობელის სახელით.

XII საუკუნის დასაწყისში ადრინდელი შუა საუკუნეების ხანა, თანდათან ჩაანაცვლა განვითარებულმა შუა საუკუნეებმა, რომელმაც გასტანა XIII საუკუნის ბოლომდე და არა XV საუკუნის მიწურულამდე, როგორც ამას საბჭოთა ისტორიოგრაფია ამტკიცებდა. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ეპოქის სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიული განვითარება თავისებური ხასიათით გამოირჩეოდა. ეს, პირველ ყოვლისა, იმაში გამოიხატებოდა, რომ ადრეული შუა საუკუნეების ხანა ძალიან დიდხანს გაგრძელდა და XII საუკუნეშიც შემორჩა გარკვეული ელემენტები, რაც ამ რეგიონის ქვეყნებში ისტორიული პროცესის განვითარების ნელი ტემპით იყო განპირობებული.

სკანდინავიის ქვეყნებში საქმე გვაქვს ადრეული შუა საუკუნეების და განვითარებული შუა საუკუნეების ნაზავთან. ძველი თანდათან უთმობს ადგილს ახალს, ამ თვალსაზრისით, საინტერესოა ქალაქების აღმოცენება. ამ სიახლეებს მძლავრი სტიმული მისცა ორმა გარემოებამ ფეოდალიზაციის სწრაფმა ტემპმა და ქრისტიანობის გავრცელებამ, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს პროცესი სკანდინავიის ქვეყნებში ერთნაირად არ მიმდინარეობდა. დანია და შვედეთში ის უფრო სწრაფი ტემპით გამოირჩეოდა ვიდრე ნორვეგიაში.

განვითარებული შუა საუკუნეები სრულდება XIV საუკუნის დასაწყისში. მსგავსი დატარილებისათვის მნიშვნელოვანია ორი გარემოება. ეს გახლავთ ცენტრალური ხელისუფლების დასუსტება და დიდგვაროვანი არისტოკრატიის გაძლიერება. მეფე მათ წინააღმდეგ ბრძოლაში ცდილობს დაეყრდნოს წვრილ თავადაზნაურობას, მოქალაქეებს და თავისუფალ გლეხობას. ამგვარ პოლიტიკას ატარებდა შვედეთის მეფე მაგნუს ერიქსენი (1319-1363).

სკანდინავიის ქვეყნების განვითარებული შუა საუკუნეების ისტორიის შიდა მიჯნად პირობით სახელდება XIII საუკუნის დასაწყისი. სიახლეები შეუქცევად ხასიათს იძენს, დანიაში ასეთი იყო სამეფო ხელისუფლების დაკნინება. შვედეთში ის უფრო ეკონომიკურ ფაქტორებთან აღმოჩნდა დაკავშირებული, კერძოდ, ქალაქების აღმოცენებასთან. 1253 წელს დაარსდა სტოკჰოლმი. ამ პერიოდს ემთხვევა შვედეთის საგარეო პოლიტიკის გააქტიურება ჩრდილოეთით ფინეთსა და ნევაზე. ნორვეგიაში ის მჭიდროდაა დაკავშირებული ეკლესიის გაძლიერებასთან, რომელიც ცდილობს დაამყაროს თავისი კონტროლი სამეფო ხელისუფლებაზე (კანი 1980); (ანდერსონი 1951); (მელინი და სხვები 2001).

შესაბამისად, როგორც აღვნიშნეთ, XIV-XV საუკუნეები წარმოადგენს არა სკანდინავიის ქვეყნების განვითარებული შუა საუკუნეების ისტორიის გაგრძელებას, როგორც ეს მიღებული იყო საბჭოთა ისტორიოგრაფიაში, არამედ შუა საუკუნეების ისტორიის სულ სხვა ფაზას, კერძოდ, გვიან შუა საუკუნეებს. ეს იყო „შუა საუკუნეების შემოდგომა“.

სკანდინავიის ქვეყნების განვითარებულ და გვიან შუა საუკუნეების ისტორიას შორის წყალგამყოფად გვევლინება XIV საუკუნის დასაწყისი. სახელდობრ, არისტოკრატიის გაძლიერება და სამეფო ხელისუფლების დასუსტება. ასე იყო შვედეთში, დანიაში. ცოტა სხვა ვითარებასთან გვაქვს საქმე ნორვეგიასთან მიმართებაში. ის გარშემორტყმული იყო თავისზე უფრო ძლიერი მეზობლებით და იძულებული იყო დამორჩილებოდა ხან ერთს, ხან კი – მეორეს. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ნორვეგია მათზე იყო დამოკიდებული ეკონომიკური თვალსაზრისითაც. კერძოდ, პურის მიწოდების მხრივ. სკანდინავიის ქვეყნების გვიანი შუა საუკუნეების ისტორიისათვის მნიშვნელოვანი მიჯნაა XIV საუკუნის მიწურული. კონკრეტულად კი, 1397 წელი, კალმარის უნია, როდესაც დანია, შვედეთი და ნორვეგია გაერთიანდნენ ერთ სამეფოდ, რომელმაც 1523 წლამდე იარსება. ამ პერიოდიდან სკანდინავიის ქვეყნებში ვრცელდება ახალი იდეები – რეფორმაცია.

შუა საუკუნეების ისტორია ასოცირდება არა ფეოდალიზმის ეპოქასთან, როგორც ამას ხაზს უსვამდა საბჭოთა ისტორიოგრაფია, არამედ წარმოადგენს ინდუსტრიალური ცივილიზაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტს.

XVI საუკუნის დასაწყისში, კალმარის უნიის დაშლისა და რეფორმაციის გავრცელების შემდგომ, ახალი პერიოდი დაიწყო სკანდინავიის ქვეყნების ისტორიაში. ამ ე. წ. ახალი ისტორიის დასასრულად პირობითად სახელდება 1914 წელი, პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისი. კონკრეტულად კი, 1914 წლის 31 ივლისი და 3 აგვისტო, როდესაც შვედეთმა ოფიციალურად მიიღო დეკლარაცია პირველ მსოფლიო ომში ნეიტრალიტეტის შესახებ. ასევე ნეიტრალიტეტის პოლიტიკას ატარებდნენ დანია და ნორვეგიაც. აქ დასრულდა სკანდინავიის ქვეყნების ახალი ისტორია.

თუ შუა საუკუნეების ეპოქაში რეგიონის ლიდერის როლში დანია გვევლინებოდა ახალ დროში, განსაკუთრებით მის საწყის ეტაპზე, მკვეთრ სახეცვლილებასთან გვაქვს საქმე და რეგიონის ლიდერის როლი ახლა შვედეთმა იტვირთა.

თავის მხრივ, სკანდინავიის ქვეყნების ახალი ისტორიაც შეიძლება სამ პერიოდად დავყოთ: 1. სკანდინავიის ქვეყნები ადრეულ ახალ დროში. ის იწყება რეფორმაციით სკანდინავიის ქვეყნებში XVI საუკუნის დასაწყისში და გასტანა XVIII საუკუნის მიწურულამდე, როდესაც 1789 წელს დაიწყო საფრანგეთის დიდი რევოლუცია და 1788-1790 წლებში რუსეთ-შვედეთის ომის დასრულებამდე; 2. სამრეწველო გადატრიალება და საპარლამენტო რეფორმები. პირობითად ის მოიცავს მონაკვეთს XVIII საუკუნის მიწურულიდან და XIX საუკუნის 70-იან წლებამდე; 3. კიდევ ერთი თვალსაჩინო ნიშანსვეტი ჩანს XIX საუკუნის 70-იანი წლები, როდესაც ინდუსტრიული ცივილიზაციის განვითარება სკანდინავიის ქვეყნებში შეუქცევად ხასიათს იძენს. XX საუკუნის დასაწყისში, სახელდობრ, 1914 წელს დაწყებული პირველი მსოფლიო ომით სრულდება თავისუფალი მენარმეობის მოდერნიზაციის პროცესი.

ახალი ისტორია არ ასოცირდება კაპიტალისტურ ეპოქასთან, როგორც ამას ამტკიცებდა საბჭოთა მარქსისტული ისტორიოგრაფია. ახალ დროში ხდება ძველი აგრარული საზოგადოების ჩანაცვლება ახალი უფრო პროგრესული ინდუსტრიული ცივილიზაციით.

ახალი ისტორიის ზემოთ ხსენებული პერიოდის მიჩნევა შუა საუკუნეებად არაა მართებული. ეს არც გვიანი შუა საუკუნეები არაა, რომელზეც სტალინის ძალისხმევით, საუბრობდა საბჭოთა ისტორიოგრაფია (ისტორიის პროგრამა 1938), და არც გარდამავალი პერიოდი, როგორც ეს ითვლებოდა პოსტსაბჭოთა წლების ქართულ ისტორიოგრაფიაში (ჟორდანიას 1991); (გეთიაშვილი 2000); (კუტალია 2004). ეს ერთმნიშვნელოვნად გახლავთ ადრეული ახალი დრო. ამ საკითხზე კამათი ღია კარის მტვრევად მიგვაჩნია (კალანდაძე 2017ა); (კალანდაძე 2017ბ). დღეს მსგავსი ძიებები მიმართულია პოსტსაბჭოთა პერიოდში ქართულ ისტორიოგრაფიაში გაჩენილი სიახლეების წინააღმდეგ. ფაქტობრივად, ახალს არაფერს გვთავაზობს. მარქსისტული პერიოდიზაციის გადასინჯვა ზედაპირულ ხასიათს ატარებს და მხოლოდ სიტყვიერად ხდება. სინამდვილეში მისი შეფუთვის მცდელობასთან უფრო გვაქვს საქმე ვიდრე თვისებრივ ცვლილებასთან.

ადრეული ახალი ისტორიისადმი ფორმაციული მიდგომა და ვიწრო კლასობრივი ხედვა, ამ პერიოდში მიმდინარე ისტორიული პროცესების ადეკვატურ სურათს ვერ გვიხატავს. XVI საუკუნიდან მოყოლებული საქმე გვაქვს უმწვავეს დაპირისპირებასთან ძველ აგრარულ საზოგადოებასა და ინდუსტრიულ ცივილიზაციას შორის. ძველი აგრარული საზოგადოება ასე ადვილად არ თმობს პოზიციებს. ინდუსტრიული ცივილიზაცია ცდილობს ადგილის დაკავებას. ინდუსტრიამდელი ცივილიზაცია თავის უკანასკნელ დღეებს ითვლის, კვლავ ვიტყვით, რომ ეს არც გვიანი შუა საუკუნეების ისტორია არაა, როგორც ამას ხაზს უსვამდა სტალინურ პერიოდში, 30-40-იან წლებში საბჭოთა ისტორიოგრაფია და არც გარდამავალი პერიოდი, როგორც ამას ფიქრობს ზოგიერთი ქართველი მედიევისტი. როგორც აღვნიშნეთ, 1789 წელს საფრანგეთის დიდი რევოლუციითა და 1790 წელს რუსეთ-შვედეთის ომის დასრულების შემდეგ იწყება სკანდინავიის ქვეყნების ახალი ისტორიის მეორე პერიოდი, რომელმაც გასტანა XIX საუკუნის 70-იან წლებამდე და ძირითადად ორ გარემოებასთან ასოცირდებოდა: პირველი სკანდინავიის ქვეყნებში დასრულდა სამრეწველო გადატრიალების პროცესი და 1865-1866 წლების საპარლამენტო რეფორმა. თავის მხრივ, ეს პერიოდიც მოიცავს რამდენიმე ეტაპს: 1808-1809 წლების რუსეთ-შვედეთის ომსა და 1809-

1810 წლების რევოლუციას; ასევე, ნაპოლეონის ეპოქას, როდესაც შვედეთი აქტიურად იყო ჩართული ნაპოლეონის წინააღმდეგ ომში (ეგოროვი 1998: 7-89); (მიქაბერიძე და სხვები 2016: 216-229).

დაბოლოს, სად მთავრდება სკანდინავიის ქვეყნების ახალი ისტორია და იწყება უახლესი ისტორია? ის მოძრავია. აქ იგულისხმება ის, რომ რაც დღეს უახლესი ისტორიაა ხვალ გახდება ახალი ისტორია. საბჭოთა წლებში უახლეს ისტორიას იწყებდნენ 1917 წლის ოქტომბრის დიდი სოციალისტური რევოლუციით, თუმცა ის არც დიდი და არც რევოლუცია არ ყოფილა. ამგვარი მიდგომის მთავარი ინიციატორი, ცხადია, პროლეტარიატის დიდი ბელადი, სტალინი იყო. სინამდვილეში ეს იყო სახელმწიფო გადატრიალება, როგორც ეს მიღებული იყო საზღვარგარეთულ ლიტერატურაში. პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისი ოქტომბრის გადატრიალების ჩრდილში მოექცა. ასეთი იყო პოლიტიკური ნება, ასეთი მიდგომა ძალზე პოლიტიზებული და იდეოლოგიზებული იყო.

უახლესმა ქართულმა ისტორიოგრაფიამ სცადა გაესწორებინა ეს შეუსაბამობა. ამ ორ ეპოქას შორის მიჯნად, ახალი და უახლესი ისტორიის სპეციალისტები ახლა უკვე პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისს მოიაზრებენ (პაპასქირი 2009). ეს გაცილებით უფრო სწორი და მისაღებია, თუმცა ვერც ეს ცვლილება პასუხობს არსებულ გამოწვევებს სრულყოფილად. ეს არის მედლის ერთი მხარე, თუმცა მას აქვს მეორე მხარეც. ჩვენი აზრით, გაცილებით უფრო მართებულია, უახლესი ისტორიის პერიოდიზაცია დავიწყოთ XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან, როდესაც დაიშალა საბჭოთა კავშირი, მოხდა გერმანიის გაერთიანება, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ არსებული სისტემის ჩამოშლა.

ასე წარმოგვიდგენია ევროპის ქვეყნებისა და, კერძოდ, სკანდინავიის ქვეყნების პერიოდიზაციაც, XX საუკუნის 90-იანი წლებში იწყება სკანდინავიის ქვეყნების უახლესი ისტორია, რომელიც დღესაც გრძელდება.

საბჭოთა პერიოდში არსებული სკანდინავიის ქვეყნებისა და ზოგადად პერიოდიზაციის საკითხების გადააზრებით გვსურს ხელი შევუწყოთ თანამედროვე ქართულ ისტორიოგრაფიაში მყარად ფეხმოკიდებული საბჭოთა მარქსისტულ-ლენინური იდეების გადასინჯვის პროცესს. სკანდინავიის ქვეყნების პერიოდიზაციის საკითხის შესახებ დისკუსიის განვითარება სწორედ ამგვარ საშუალებად გვესახება. ვიმედოვნებთ, რომ ეს იქნება აღნიშნული საკითხის შესწავლის პროცესის მეცნიერულ კალაპოტში დაბრუნების გზაზე გადადგმული ერთ-ერთი ნაბიჯი.

შენიშვნა

- ¹ თანამედროვე ქართულმა ისტორიოგრაფიამ გაასწორა ეს შეუსაბამობა და აღნიშნული საკითხის განხილვა ნორმალურ მეცნიერულ კალაპოტში დააბრუნა. იხ.: (ანთაძე და სხვები 1992); (კალანდაძე 2007); (კალანდაძე 2017ა); (კალანდაძე 2018).

დამონშებანი

ანდეროსონი 1951: И. Андерсон. *История Швеции*, Москва.

ანთაძე და სხვები 1992: კ. ანთაძე, მ. კალანდაძე, კ. მეშველიანი, ისტორიის პერიოდიზაციისათვის, მაცნე, ისტორიის სერია, N2, თბილისი.

გეთიაშვილი 2000: ა. გეთიაშვილი. რამდენად მისაღებია ეს ქრონოლოგია, ანუ განა უნდა დაუბრუნდეს XV საუკუნეს? *შუა საუკუნეების ისტორიის საკითხები*, ნაწილი მეორე, თბილისი.

ეგოროვი 1998: А. Егоров. *Маршалы Наполеона*, Ростов –на- Дону.

ისტორიის პროგრამა 1938: საშუალო საუკუნეების ისტორიის პროგრამა : უნივერსიტეტებისა და პედაგოგიური ინსტიტუტების ისტორიის ფაკულტეტებისათვის, სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.

კანი 1980: А. С. Кан. *История скандинавских стран* (Дания, Норвегия, Швеция), второе издание,

Издательство высшая школа, Москва.

კალანდაძე 2007: მ. კალანდაძე. მსოფლიო ისტორიის პეიოდიზაცია ქართულ ისტორიოგრაფიაში, გამომცემლობა არტანუჯი, თბილისი.

კალანდაძე 2017ა: მ. კალანდაძე. შუა საუკუნეების ისტორიის პეიოდიზაცია, გედათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, №9-10.

კალანდაძე 2017ბ: მ. კალანდაძე. ერთი აქტუალური პრობლემის გამო, ანუ დავა უდავო საკითხზე, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარულ-მეცნიერებათა და სამაჩთის ფაკულტეტის შრომები, ტ. VI, თბილისი.

კალანდაძე 2018: მ. კალანდაძე. ინდუსტრიული ცივილიზაციის ძირითადი ეტაპები, ქართული დიპლომატია, წელიწდეული, 18, თბილისი.

კლარკი 1953: Г. Д. Кларк. *Доисторическая Европа*, Москва.

კუტალია 2004: შუა საუკუნეების ისტორია, სახელმძღვანელო სტუდენტებისათვის, ნაწილი პირველი, გ. კუტალიას რედაქციით, თბილისი.

ლანგლუა, სენიობოსი 1899: Ш. Ланглуа, Ш. Сеньобос. *Введение в изучение истории*, Санкт-Петербург.

მელინი და სხვები 2002: Я. Мелин, А. Юханссон, С. Хеден Борг. *История Швеции*, Москва.

მიუსე 2001: А. Мюссе. *Варварские нашествия на Европу*, вторая волна, Москва.

მიქაბერიძე და სხვები 2016: ა. მიქაბერიძე, ნ. ხოფერია, ლ. მიქაბერიძე, ნაპოლეონის მარშლები, თბილისი.

ჟორდანია 1991: გ. ჟორდანია, შენიშვნები მსოფლიო ისტორიის პეიოდიზაციის საკითხზე, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.

ტაბალუა 1975: ი. ტაბალუა, ფინეთი: მოგზაურობის შთაბეჭდილებანი, საბჭოთა საქართველო, თბილისი.

ტივაძე 1970: გ. ტივაძე, შუა საუკუნეების ისტორია, ნაწილი მეორე, თბილისი.

უდალცოვა და სხვები 1949: შუა საუკუნეების ისტორია, ტ., 2. ა. უდალცოვის, ს. სკაბკინის და ო. ვაინ-შტეინის რედაქციით, თბილისი.

უზნაძე, გველესიანი 1919: დ. უზნაძე, ი. გველესიანი, ახალი ისტორია (XV-XVII სს), თბილისი.

ჩხარტიშვილი 1963: გ. ჩხარტიშვილი. შუა საუკუნეების ისტორია, თბილისი.

PERIODIZATION OF THE HISTORY OF SCANDINAVIAN COUNTRIES ACCORDING TO GEORGIAN SOVIET HISTORIOGRAPHY

Merab Kalandadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

merab.kalandadze@tsu.ge

The present research is addressing one particular topic: periodization of Scandinavian history.

On a basis of provided facts the author tries to invalidate the periodization of Soviet historiography of the history of the Scandinavian countries. He hopes that his attempt would contribute to study the issue in question according to requirements of modern scholarship.